

МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА КОМПОЗИТОРА І СПІВАКА СТЕПАНА СПЕХА

2. Ганелин Ш.И. *Очерки по истории средней школы в России второй половины XIX века* / Ш.И. Ганелин. – М.: Педагогика, 1954. – 187 с.
3. Гупан Н.М. *Історіографія розвитку історико-педагогічної науки в Україні* / Н.М. Гупан. – К.: Вид-во Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2000. – 222 с.
4. Гуцал Л.А. *Проблема періодизації розвитку шкільної природничої освіти* / Л.А. Гуцал // Педагогічний дискурс : [зб. наук. праць / гол. ред. А.Й. Сиротенко]. – Хмельницький: ХГПА, 2008. – Вип. 4. – С. 47 – 53.
5. Лукашова Н. *Розвиток методики навчання хімії в Україні* / Н. Лукашова // Шлях освіти. – 2006. – №3. – С. 50 – 55.
6. Мороз І. *Періодизація розвитку методики біології в Україні* / І. Мороз, М. Скиба // Біологія і хімія в школі. – 2000. – № 6. – С. 40 – 41.
7. Ососков А.В. *Начальное образование в дореволюционной России (1861 – 1917): [учебное пособие для студентов пед. ин-тов]* / А.В. Ососков. – М.: Просвещение, 1982. – 208 с.
8. *Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. Вторая половина XIX* / [отв. ред. А.И. Пискунов]. – М.: Педагогика, 1976. – 600 с.
9. *Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. Конец XIX – начало XX века* / [б. а.]. – М.: Педагогика, 1991. – 189 с.
10. Сосницька Н.Л. *Тенденції розвитку фізики як навчального предмета в середній загальноосвітній школі України* [Елек. рес.] / Н.Л. Сосницька. – Режим доступу: http://www.bdpu.org/scientific_publications/pedagogics_4_2004/17.doc
11. Сухомлинська О.В. *Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем* / О.В. Сухомлинська. – К.: А.П.Н., 2003. – 67 с.
12. Турьшев И.К. *К вопросу о периодизации истории развития отечественной методики физики* // И.К. Турьшев // *Вопросы методики в школе.* – Владимир: Изд-во Владимирского ГПИ, 1974. – С. 166 – 174.
13. Школа О.В. *Критерії періодизації та основні періоди розвитку методичної думки з фізики в Україні* [Електронний ресурс] / О.В. Школа. – Режим доступу: <http://conference.mdpu.org.ua/viewtopic.php>
14. Шоробура І.М. *Становлення та розвиток шкільної географічної освіти в Україні (XIX – XX століття): дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01* / Шоробура Інна Михайлівна. – К., 2007. – 457 с.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2012

УДК 78(477)(09)

Олександра Німилович, доцент кафедри музикознавства та фортепіано

Роман Хрипун, студент магістратури, концертмейстер кафедри

методики музичного виховання та диригування

Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА КОМПОЗИТОРА І СПІВАКА СТЕПАНА СПЕХА

Стаття присвячена висвітленню композиторської, виконавсько-вокальної діяльності Степана Спеха – малознаного представника музичної культури української діаспори.

Ключові слова: Степан Спех, співак, концертна діяльність, композиторська творчість, діаспора.

Літ. 23.

Постановка проблеми. Однією з ознак сьогодення є відродження моральних, естетичних цінностей українського народу, а висвітлення художніх явищ і творчої атмосфери минулого, дослідження життєвого і творчого шляху відомих і малознаних (з певних причин) митців національної музичної культури належить до актуальних завдань українського мистецтва та культурології.

“Українська діаспора” охоплює усіх українців, які опинилися за межами історичної батьківщини незалежно з якої причини: розвалу імперій, світових воєн, природних катаклізмів, політичних чи економічних криз, особистих обставин, порятунку виїздом за кордон від нищівного

тоталітарного більшовицького режиму, таким чином зберігаючи свою національну ідентичність та культуру. Діаспора є невід’ємною частиною українського народу, держави Україна і творить глобальний український простір. І, звичайно, культурні надбання української діаспори (досягнення в усіх сферах людської діяльності, зокрема: гуманітарній, природничій, технічній, суспільній, політичній) є насамперед надбанням України, як також і світової цивілізації.

З цього огляду серед багатьох актуальних проблем сучасного українського музичного мистецтва важливим залишається визначення ступеня спадкоємності мистецьких традицій як регіональних, так і загальнонаціональних у

творчості виконавців і композиторів в Україні та в еміграції.

Чимало десятиліть творчі досягнення представників діаспори залишалися поза увагою української музикознавчої, педагогічної і культурологічної думки. За часів незалежної України відкрився доступ до архівів, настав час активного вивчення української історії, особливо замовчених її сторінок, до яких належать і здобутки діаспори. Тільки зараз віднайдене минуле України постає великим пластом, закриває штучно витворені пустоти українського внеску у світовий культурний контекст. Примітно, що мемуарна, монографічна література видатних представників української діаспори, зокрема, композитора і музикознавця Василя Витвицького [2; 3], співаків Мирослава Скала-Старицького [16], Ірини Маланюк [12], Володимира Луціва [10], Михайла Голинського [4], Йосипа Гошуляка [6] сьогодні становить вагомий частку в розвитку досліджень у галузі українського музикознавства.

До плеяди тих митців, які, виїхавши в 1944 році за кордон (Австрія, Голландія, Німеччина, США, Канада), зуміли вистояти в чужинському середовищі, продовжити свою творчу діяльність і виховувати наступні покоління українців у найкращих національних традиціях, безперечно належить творча постать Степана Спеха.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Дослідженню мистецького доробку С. Спеха присвячена доволі незначна кількість праць. Важливим джерелом постають дві книжки, упорядковані самим композитором і співаком [17; 18], які містять його музичну спадщину, а також рецензії та відгуки на його концертно-виконавську палітру. Життєпис і творчий шлях співака фрагментарно висвітлено в публікаціях О. Кавунник [8], довідкових матеріалах І. Соневицького [23], А. Мухи [13], О. Залеського [11]. Творчий доробок композитора частково аналізують статті Б. Шарка [20; 21], Г. Карась, [9]. Окремі згадки про композиторську спадщину знаходимо у праці А. Рудницького [15]. Велику цінність складають програми концертів як сольних, так і тематичних за участю С. Спеха, які розкривають його репертуар, широту співочої кар'єри, люб'язно надані авторам дослідження дружиною митця Іриною Качанюк-Спех і сином Степаном. Втім, ці наукові матеріали не охоплюють цілісно концертну, фонографічну, і громадську діяльність С. Спеха, а його композиторська творчість виявилась фактично не дослідженою.

Мету статті становить якомога повніше висвітлення творчого доробку відомого українського композитора і співака Степана Спеха

з позицій цілісної характеристики його виконавської, творчої, видавничої діяльності в контексті розвитку музичної культури української діаспори.

Виклад основного матеріалу. 2012 року виповнилося б 90 років від дня народження Степана Спеха. Мистецька палітра його діяльності різнопланова і багатогранна. Все життя композитор і співак вирізнявся винятковою цілеспрямованістю, бажанням і вмінням багато працювати над собою. Від раннього віку поставив перед собою мету іти до вершин музичного мистецтва і на цій ниві служити українській пісні, популяризувати її в світі.

Степан Спех – співак-соліст (тенор), композитор і нотний графік, народився 13 червня 1922 року в селі Глідно [11, 104], яке розташоване в мальовничому куточку Лемківщини, в Березівському повіті на Ряшівщині (сьогодні Польща). Особливе воно чисельними джерельцями і потічками, над річкою Сян. У селі більшість становили українські мешканці, які мали читальню, де ставили виставий організували концерти, церкву, хор, добрих священиків. На відміну від українців, поляки не мали свого культурного центру [5]. Рідні місцини Степена Спеха стали також малою батьківщиною для майбутнього Патріарха Української автокефальної церкви Дмитрія (в миру Володимир Ярема, 9.12.1915 – 25.02.2000), багатьох патріотів, які боролись за незалежність України, серед яких і Степан Черкес (1914 – 2008) – вояк ОУН-УПА (псевдо “Олесь”), який згодом створив карту поховань бійців УПА на території Закарпаття.

В такому середовищі зростає Степан Спех. Від раннього дитинства хлопчик чув українські народні пісні, які співала йому мати, вони глибоко зворушували дитячу душу Степана та прищеплювали любов до них. Юнак навіть почав записувати пісні, тим передвіщаючи своє подальше зацікавлення. Зачарований музикою, він став співати в місцевому церковному хорі. Його мрії про музичну кар'єру, нажаль, перервала Друга світова війна. Як і багато українців, рятуючи своє життя від тоталітарного режиму, Степан Спех переїхав до Німеччини. Тут він почав вчитись музики у відомих виконавців, спочатку в педагога Клере Фрюлінг-Герлях, а потім – у видатного тенора Ореста Руснака.

Від 1950 року молодий талановитий виконавець жив у США. Тут він закінчив Український музичний інститут у Нью-Йорку, навчаючись у класі сольного співу в Іванні Прийми (концертна співачка, піаністка, педагог співу, музичний рецензент) [1, 2], а з композиції – у Володимира

МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА КОМПОЗИТОРА І СПІВАКА СТЕПАНА СПЕХА

Грудина (український композитор, піаніст, навчався в Одеській та Київській консерваторіях, а після закінчення Другої світової війни працював – у Празі, Парижі, Нью-Йорку і Філадельфії) [13, 279]. Уже в 1955 році співак вперше пробує себе як композитор і пише перші три твори.

Варто зауважити, що Український Музичний Інститут в Америці був створений відомим львівським піаністом Романом Савицьким (1907 – 1960, учень В. Барвінського і В. Курца) 29 серпня 1952 року в Нью-Йорку з філіями в 11 містах США: Балтімор, Вашингтон, Детройт, Клівленд, Ірвінгтон, Льюїсвілл, Ньюарк, Пассейк, Трентон, Філадельфія, Чикаго. Першим головою УМІА став його організатор Роман Савицький (1952 – 1959). Від початку його існування головними предметами навчання стали: фортепіано, скрипка, альт, віолончель, флейта, кларнет (саксофон) та ін. Основний обов'язок цієї освітньої інституції, попри високий фаховий вишкіл, – це підтримка національної свідомості молоді, виховання на кращих зразках української народної і професійної музики

Нью-Йоркський період дозволив Степанові Спеху вдосконалити діапазон і експресію свого голосу, працювати над власним репертуаром, щоб розпочати професійну співочу кар'єру. Він часто виступав як соліст концертів, що були спонсоровані українською громадою з нагоди відзначення різних культурних, історичних і релігійних подій. Однією з таких імпрез був концерт, який відбувся в залі Українського Музичного Інституту, де співак виконав твір Станіслава Людкевича, в якому показав “дуже гарну голосову фарбу”, як писав у рецензії Микола Фоменко [19].

Американській публіці Степан Спех став відомим через трансляції Нью-Йоркського громадського радіо WNYC. Разом з Шандором Лакатошем і його циганським ансамблем співак записав на платівці АРОН низку українських народних пісень і танців під назвою “Перли України”. З огляду на брак українських музичних партитур в той час, молодий тенор зайнявся нотною графікою, переписуючи ноти для українських музик. Це відкрило йому мистецтво музичного нотування й складні деталі музичної композиції.

Степан Спех також був членом Театральної студії подружжя Олімпії Добровольської та Йосипа Гірняка (1895 – 1989 рр.) – відомого актора, режисера, педагога, непересічного майстра сцени. У 1953 – 1955 роках Й. Гірняк очолював Український театр в Америці, також організував з дружиною Театр слова (1954 – 1964). Виховуючи

молодь, Йосип Гірняк, сповнений відповідальності перед українською культурою, творив модерний український театр найвищого професійного рівня. У цьому театрі трудився і творив молодий, талановитий співак Степан Спех.

Слід згадати, що С. Спех був членом хору “Думка” під керівництвом Леонтія Крушельницького в Нью-Йорку. Хор “Думка” від часу заснування (1949) пропагував українську пісню у США. За мету організатори колективу поставили збереження і плекання української музичної спадщини. Після закінчення інституту Степан Спех вступив до Оперної студії “Гунда Йордан”, де виконував оперні арії під керівництвом диригента Альберта ді Натале.

У 1959 році співак повернувся до Німеччини і почав виступати разом з піаністкою Аннемарією Вагнер та її камерним хором, який виконував також і його композиції. В 1960-х роках з цією піаністкою і хором Степан Спех здійснив турне по Італії, де виступав як концертний співак. Хор мав також у своєму репертуарі Літургію українською мовою.

Українська діаспора в світі завжди відчувала нестачу музично-педагогічної дитячої літератури (хорової, фортепіанної, скрипкової тощо). До творення педагогічного репертуару долучалися відомі композитори – З. Лисько, Р. Савицький, І. Соневицький, В. Витвицький, А. Гнатишин, Г. Китастих, Р. Степаняк, М. Федорів. Серед таких видань особливе місце займає місткий (налічує аж 69 творів!) співаник для молоді “Свшан-зілля”, виданий у Мюнхені Українським Християнським Об'єднанням Молоді в Німеччині під редактуванням С. Спеха [7]. Метою цього збірника було подання нового матеріалу для розвитку вокально-хорових навиків молоді, а також переслідування цілі національно-патріотичного виховання підростаючого покоління в умовах еміграції.

У співанику, поряд із хоровими обробками українських народних пісень різних жанрів, подано чимало авторських творів композиторів діаспори, як от А. Гнатишина, С. Спеха, О. Бобикевича, І. Недільського, І. Білогруда, а також композиції М. Лисенка і Ф. Колесси. Слід зазначити, що всі твори написані для різного складу однорідних (від одно- до чотириголосся) та мішаних хорів, переважно без супроводу. Фактура – гомофонно-гармонічна, хоча й зустрічаються композиції поліфонічні, а також із уведенням солістів. Як зазначає дослідниця творчості композиторів діаспори Г. Карась, “збірник має яскраво виражене національно-патріотичне, духовне спрямування, що відрізняє його від інших аналогічних зібрань хорових творів” [9, 60].

Своє життя і мистецькі досягнення Степан розділяв зі своєю дружиною, львів'янкою Іриною Качанюк-Спех, яка емігрувавши за кордон, закінчила університет ім. Людвіга Максиміліана у Мюнхені, працювала викладачем та перекладачем. Вона переклала німецькою мовою твори Л. Українки (збірка "Contra spem spero", драматичний твір "Кассандру", готуються до друку "На руїні" і "Кам'яний господар"). Сьогодні Ірина Спех отримує численні замовлення на переклади української поезії, як наприклад, пропозицію німецької сторони на тлумачення "Кобзаря" Т. Шевченка [16]. Нещодавно, у 2010 році, вийшла друком у Дрездені в серії "Мала слов'янська бібліотека" збірка поезій Д. Павличка "Княгиня Європи" у перекладі І. Качанюк-Спех, Йонни Грубер, Миколи Зимомрі, Івана Зимомрі [22]. Доволі часто І. Качанюк-Спех на прохання композиторів, які пишуть музику на українські тексти, перекладає їх німецькою. Це перекладач робила і для композицій свого чоловіка, які тепер можна виконувати двома мовами.

Важливою складовою творчості Степана Спеха була українська народна музика. Все своє життя він залишався глибоко релігійною людиною, завжди включався до роботи діючих хорів, які звичайно співали також св. Літургії і духовні пісні, виконував партію соліста. Це дало підґрунтя для виконування релігійних пісень, а згодом і архієрейської "Божественної Літургії" [18] українською мовою, присвяченої новозбудованому кафедральному храмові у Мюнхені. Останні три десятиліття до самого кінця життя Степан Спех також виконував функцію дяка в церкві Мюнхен-Людвігсфельд [8]. У Службі Божій для мішаного хору гармонізується переважно кожен звук наспіву, хоча зустрічаються самостійні мелодизовані ходи, переклички жіночих і чоловічих голосів. Тут композитор, застосовуючи перелічені вище ознаки, надає перевагу терцовим і секстовим проведенням, що є характерним для українського народного багатоголосого співу.

У 2005 році Степан Спех видав альбом "Композиції" з власними творами на слова українських, німецьких авторів, також в українському перекладі [17]. Особливо треба відзначити в ньому 11 хорових композицій, понад 50 вокальних творів, п'ять дуетів, терцет, дві мелодекламації, два вокальні твори в супроводі фортепіано і віолончелі, фортепіано зі скрипкою і флейтою.

Помер співак і композитор 26 лютого 2009 року і похований на лісовому цвинтарі в Мюнхені [21].

Аналізуючи творчу діяльність Степана Спеха, можемо сказати, що композитор доволі часто

звертався до фольклору, оскільки в значній частині його творів збережені традиції українського мелосу. Щодо хорової музики, то серед прийомів які застосовує автор: гармонізація переважно кожного звуку мелодії, більшість композицій написані в куплетній формі, голосоведення характерне плавним рухом і фактурним викладом у терції та сексти. Композитор зберігає стилістику романтизму: широту і випуклість фразування, у фортепіанному супроводі своїх творів використовує розкладені арпеджовані акорди в лівій руці, в правій застосовуються ходи паралельними терціями та секстами; переважна більшість композицій у акомпанементі характеризується використанням трипланової фактури. Автору притаманне звертання і до неофольклоризму, адже його хоровим і вокальним композиціям притаманне збагачення музичної мови через звертання до давніх пластів фольклору: української народної пісні і танцювальної музики.

Серед авторів на чий тексти були скомпоновані хорові й вокальні твори С. Спеха: Тарас Шевченко (солоспів "Мені тринадцятий минало", мелодекламація "Розрита могила"), Маркіян Шашкевич (солоспіви "Чом, козаче молоденький", "Із-за гори", "Дністров'янка", "Думка"), Петро Карманський (хор "Спіть, герої, спіть"), Григорій Кривда (хор "Не дає мені спокою"), Микола Палій (хор "Вийшла Марія"), Роман Купчинський (хор "Благословенна зірка ясна", хор і солоспів "На Різдво"), Микола Горішний (солоспів "Гей, приснилось мені"), Василь Щурат (хор "Злинуть воскресні пісні"), Аманда Шефер (солоспів "До Тебе, Боже", хор "Ангел Благовіститель"), Богдан Федчук (хор "Гей ми діти українські"), Леся Українка (мелодекламація "Сім струн", солоспіви "Надія", "Місяць ясенський", "Останні квіти", "Темна хмара"), Віктор Романюк (солоспів "З ласки Божої").

У творчості Степана Спеха вагоме місце займало концертне життя. Ще під час навчання в Українському музичному Інституті Америки в Нью-Йорку Степан Спех чимало концертував. Один з таких концертів відбувся 30 травня 1953 року. Будучи організованим Українським літературно-мистецьким клубом в Нью-Йорку, він отримав назву "Третій Літературно-Мистецький Ярмарок", де співак виконав твір С. Людкевича "Черемоше, брате мій" [19]. 1957 року світова громадськість відзначила 100-річчя від дня народження видатного українського поета, письменника, вченого, перекладача Івана Франка. 23 червня 1957 року у місті Глен Спей (США) відбулося відкриття пам'ятника поетові з нагоди

цього ювілею, де Степан Спех виконав солоспів “Як почуєш вночі” – слова І. Франка, муз. Д. Січинського і “Навколо шум” – арія Раона з опери “Сафо” М. Лисенка. Примітно, що ввечері цього ж дня було проведено показ українського звукового фільму “Гуцулка Ксеня” з музикою Ярослава Барнича.

У 60-х роках до репертуару співака входили твори композиторів: В.-А. Моцарта, К.-М. Вебера, Ж. Бізе, Д. Пуччіні, Р. Штрауса, М. Лисенка, С. Людкевича, С. Воробкевича, З. Лиська, Д. Січинського, М. Гайворонського, В. Грудина, М. Фоменка, С. Гулака-Артемівського, О. Бобикевича, О. Нижанківського, К. Данькевича. Серед колег, з якими концертував співак були Ольга Луко (колоратурне сопрано), відомий бандурист Богдан Шарко, талановиті піаністки Галина Коваль, Аннемарі Вагнер. Уже від 1962 року С. Спех все частіше готував програми, до яких залучав свої композиції. Так, 20 липня 1962 року відбувся музично-літературний вечір у Мюнхені (Deutschen Leseclub), у якому виступили Степан Спех (тенор і композитор), Аннемарі Вагнер (фортепіано), Елізабет Сульгер-Гебінг (читець), Аманда Шефер (поетеса). Концерт був оголошений як “Вечір видатних українських композиторів, виконавців та української поезії в німецьких перекладах”.

Велика авторська програма Степана Спеха, яка представила хоріві і вокальні твори композитора відбулась 31 січня 1976 року у залі зустрічей Товариства українців Німеччини в Мюнхені. Програму вечора склали шістьнадцять творів увиконанні різних співаків, інструменталістів і хору. У програмі прозвучали такі композиції: “Херувимська”, “Отче наш”, солоспіви на слова М. Щербака (“Сніжинка”), В. Сосюри (“Люблю дивитись”) і М. Вороного (“Серенада”), “Осіньне золото” до віршів Діма, “Темна хмара” і “Надія” на слова Л. Українки, мелодекламація С. Спеха “Сім струн” до поезії Л. Українки та інші твори композитора. На завершення вечора співаки С. Микитчак-Дубровська, Ю. Тимченко і С. Спех виконали чудовий терцет С. Спеха із його ж текстом “Маєва нічка”.

10 липня 1977 року в церкві, в оселі Людвігсфельд вперше прозвучала Божественна Літургія св. Йоана Золотоустого для мішаного хору та солістів українською мовою, яку написав Степан Спех. Виконав її мішаний хор “Мадригальний кружок”, керівником та акомпаніатором якого була Аннемарія Вагнер. Під час Святої Літургії хором диригував композитор і співав партії тенора. Солістами були: Евелін Лямбертц (сопрано), Розвіта Шен (альт) та Богдан Шарко (баритон) [22].

У рік 100-річчя від дня народження Станіслава Людкевича, а саме 5 жовтня 1979 року у Мюнхені відбувся концерт, присвячений цьому ювілею. Степан Спех представив три солоспіви С. Людкевича: “Я й не жалую”, “Ой, вербо, вербо” та “Черемоше, брате мій”.

9 червня 1982 року в Лембагалері відбувся авторський концерт Степана Спеха, який організувало Центральне представництво української еміграції в Німеччині. У програмі вечора були такі твори як: “Ніч дошова” на слова І. Качуровського, “Рожеві пелюстки надії” до віршів В. Яніва, “І я без слів” до віршів В. Яніва “До Тебе Боже” на слова А. Шефер, “Темна хмара” на слова Л. Українки та “Ластівка” німецькою мовою до слів А. Шефер, “Гей приснилось мені” (слова М. Горішного), “Спи дитино” (слова В. Карманського), “Конвалія” німецькою мовою (слова Е. Асман) та інші. Виконавцями були Деніз А. Мадяр, Степан Спех, Світлана Микитчак-Дубровська, Ганс Роттер (флейта), Оріся Цибрівська (фортепіано).

16 липня 1989 року Український Християнський робітничий рух організував святочну академію з нагоди 175-ліття від дня народження Тараса Шевченка, де композитор виконав твір, до якого написав музику – “Мені тринадцятий минало”.

У рамках Днів української культури в Мюнхені, які стали традиційними від середини 1940-х років, 14 липня 1990 року відбувся Шевченківський концерт-лекція, в якому з доповідями про творчість поета виступили доктор Роланд Пітч зі Штутгарда і магістр Мирослав Антохій із Мюнхена. Після лекцій відбувся концерт фолькгрупи “Бандура” зі Штутгарда, а солістами були відомі виконавці Світлана Микитчак-Дубровська (сопрано), Степан Спех (тенор) і Богдан Шарко (баритон, бандурист). Фортепіанний супровід забезпечила Ореста Цибрівська-Міллер, а декламувала поезію Мартіна Зауер. Подібних концертних програм у житті маєстро було чимало.

Висновки. Композиторська спадщина С. Спеха включає твори різних жанрів (камерно-вокальні, хоріві), які ввійшли до альбому “Композиції” і, звичайно, Літургію і духовні твори, які засвідчують багатогранність таланту автора, майстерність композицій. Його праця в умовах еміграції послужила розвитку української музики і духовності. Навіть фрагментарний опис програмок і афіш концертів Степана Спеха вказує на яскраве виконавське концертне життя співака, різноманіття стилів і творів у його репертуарі – від оперних арій, до солоспівів західноєвропейських і українських композиторів, обробок українських народних пісень. Випущений компакт-диск із

МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА КОМПОЗИТОРА І СПІВАКА СТЕПАНА СПЕХА

записом обробок фольклорних джерел у супроводі колоритного циганського оркестру під орудою Шандора Лакатоша доводить з одного боку складність розвитку нашого мистецтва в умовах діаспори, коли оркестровий супровід організувати для звукозапису було величезною розкішшю, а з іншого – демонструє велику популярність української народної пісні в світі.

1. Андрусів П. Іванна Шмериковська-Прийма (у 55-річчя професійної музично-мистецької і педагогічної праці) // *Свобода*. – 1974. – Ч. 108. – С. 2.

2. Витвицький В. Музичними шляхами / Василь Витвицький. – Нью-Йорк: Сучасність, 1989. – С. 54.

3. Витвицький В. За океаном: Збірник статей / Ред.-упор. Ю. Ясиновський. – Львів, 1996.

4. Голинський М. Спогади / Упор.: Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич. – Львів: Априорі, 2006. – 616 с.

5. Горбаль М. Світлий пам'яті Патріарха Дмитрія // *Успенська вежа*. – 2010. – №2 (212). – Лютий.

6. Гошуляк Й. Його не цурайтесь: Спогади, листування, матеріали / Йосип Гошуляк. – Львів: Каменярь, 1995. – 590 с.

7. Євшан-зілля. Співаник для молоді / Нотна графіка і технічне упорядкування С. Спех. – Мюнхен: Накладом Українського Християнського Об'єднання Молоді в Німеччині (Українська YMCA / YWCA), 1963.

8. Кавунник О. Закоханий в Україну // *Українська музична газета*. – 2009. – № 2 (72). – С. 9.

9. Карась Г. Актуалізація музично-педагогічної хорової спадщини українського зарубіжжя в сучасному освітньому процесі України / Ганна Карась // *Вісник Прикарпатського університету імені Василя Стефаника: Мистецтвознавство*. – Вип. 22. – Івано-Франківськ, 2010. – С. 57 – 64.

10. Луців В. Від Бистриці до Темзи: Спогади,

документи, публікації, листи / Володимир Луців. – Львів: Дивоцвіт, 1999.

11. Мала українська музична енциклопедія / Упор. О. Залеський. – Мюнхен: Дніпрова хвиля, 1971. – С. 104.

12. Маланюк І. *Голос серця. Автобіографія / Ірина Маланюк*. – Львів: Collegium musicum (Видавництво Львівського товариства ім. Ріхарда Вагнера), 2001.

13. Муха А. *Композитори України та української діаспори: Довідник / Антон Муха*. – К.: Музична Україна, 2004. – С. 279.

14. Паплаускайте М., Кім Я. Ірина Спех: Наше завдання – знаючи чужу мову, обов'язково пропагувати українську! // *День*. – 2010. – 18 червня.

15. Рудницький А. *Українська музика: Історично-критичний огляд / Антін Рудницький*. – Мюнхен: Дніпрова хвиля. – 1963. – С. 358.

16. Скала-Старицький Мирослав. *Автобіографічні нариси / Ред.-упор. І. Соневицький*. – Львів, 2000. – 95 с.

17. Спех С. *Композиції / Степан Спех*. – Нью-Йорк-Мюнхен-Львів, 2009. – 407 с.

18. Спех С. *Божественна Літургія Св. Йоана Золотоустого українською мовою на мішаний хор: Видання друге*. – Мюнхен, 2009. – 99 с.

19. Фоменко М. *Вечір української музики (Виступ учнів Українського Музичного Інституту) // Свобода*. – 1953. – Ч. 137. – 25 червня.

20. Шарко Б. *Німецький хор співав Святу Літургію українською мовою // Християнський голос*. – 1977. – Ч. 33 (1490). – 14 серпня.

21. Шарко Б. *Помер співак і композитор Степан Спех // Свобода*. – 2009. – № 17. – 24 квітня. – С. 22.

22. Dmytro Pavlycko. *Europas Furstin / Detsch von Jona Gruber, Irena Katschniuk-Spiech, Ivan Zymotrya und Mykola Zymotrya*. – Dresden: Thelem, 2010. – 277 s.

23. Sonevyts'kyi J., Palidvor-Sonevyts'ka N. *Dictionary of Ukrainian composers*. – Lviv, 1997. – P. 267.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2012

“Тільки рішуча людина, енергійна, з твердим характером, така, що знає, чого вона хоче, чому вона хоче і які засоби ведуть до виконання її волі, – тільки така людина може виховати рішучих, енергійних, сильних характером людей”.

Адольф Дістервег
видатний німецький педагог-демократ

